BROEDERLIEFDE.

DE GEVANGENE IN DEN ZWARTEN KELDER.

EEN OP WAARHEID GEGROND VERHAAL.

UIT LAATST DES VORIGE EEUW.

MET PLAAT.

TE HAARLEM,
BIJ J. F. VAN DORREN.
1847.

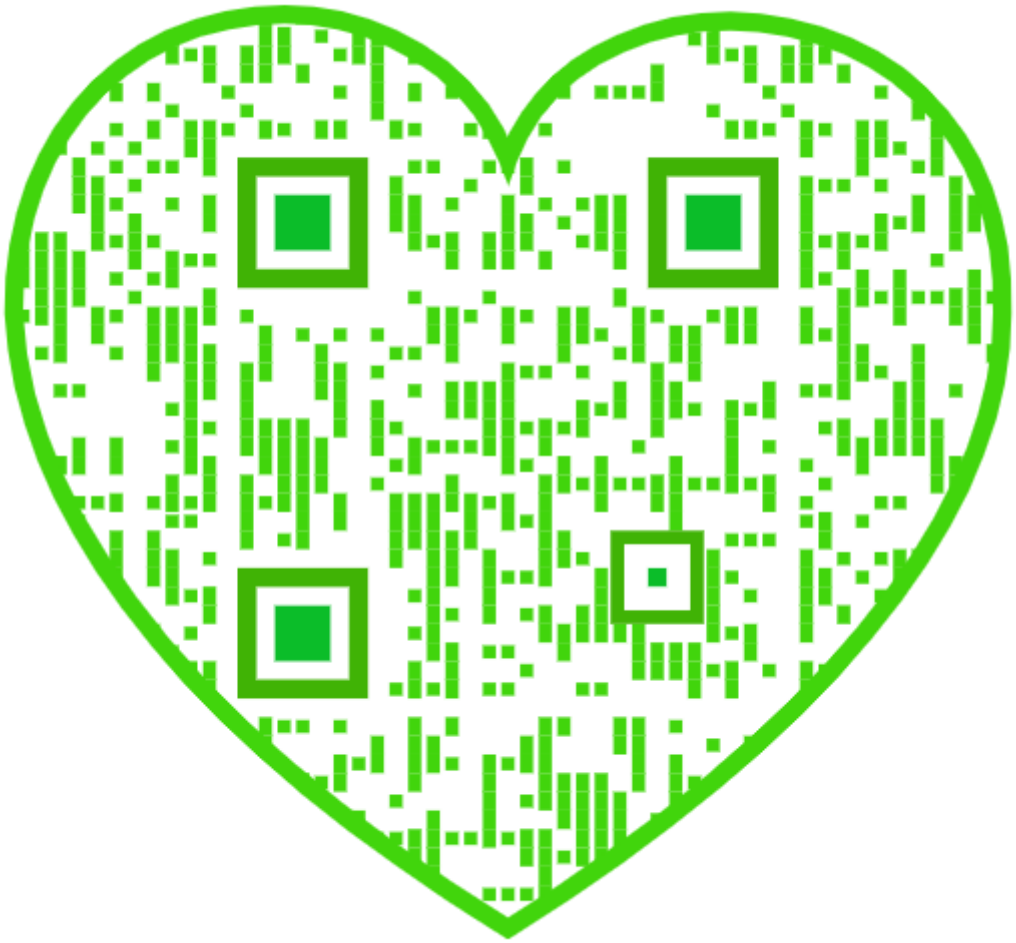

600.

OK
Bro

BROEDERLIEFDE,

OF

DE GEVANGENE IN DEN ZWARTEN KELDER.

EEN OF WAARHEID GEGROND VERHAAL

UIT

HET LAATST DER VORIGE EEUW.

Met Platen.

J 442

TE HAARLEM,
BIJ J. F. VAN DOBBEN.
1847.

AAN DEN JEUGDIGEN LEZER!

„Hebt God lief boven alles, en uwe naasten als u zelven!" dus luidt het voornaamste en grootste gebod, ons door onzen Heer en Zaligmaker gegeven. Waar is het Zijn wil, dat wij onze naasten, ja zelfs onze vijanden zullen liefhebben en weldoen, hoeveel meer zijn wij dan niet verschuldigd liefde toe te dragen aan hen, met wie wij ten naauwste door den band des bloeds en der natuur verbonden zijn: onze ouders, broeders of zusters. Ja, welk eene vreugde is het voor alle brave ouders, te mogen zien, dat hunne kinderen; wars van twist en krakeel, elkander eene hartelijke genegenheid toedragen, en alzoo ook, wegens hunne onderlinge gebreken, waarvan niemand onzer verschoond is, inschikkelijkheid gebruiken, en dezelve met den mantel van broeder- of zusterlijke liefde bedekken. Schoone voorbeelden van broeder- en zusterliefde levert ons dan ook de geschiedenis op; maar zeldzaam hebben wij van deze pligtmatige deugd

een verheven voorbeeld aangetroffen, en dat ons meer boeide, dan het op waarheid gegronde verhaal, dat wij u thans, in een behagelijk kleed, meenden te moeten aanbieden. Wie toch zal zich niet met ons getroffen en tot bewondering opgewekt gevoelen, de schoone deugd der broederliefde in een teeder, nog slechts twaalfjarig knaapje in zulk eenen verhevenen graad aan te treffen, dat dit kind zich niet alleen voor zijnen anderen broeder vele ontberingen en de grootste gevaren getroostte, maar zelfs met vreugde zijn jeugdig leven, ter redding van dien zoo geliefden broeder, veil had. Dit is echter iets, dat door Gods goedheid, in het dagelijksche leven slechts zeldzaam wordt gevorderd; maar moge het verheven voorbeeld, van dit beminnelijk knaapje, ook slechts alleen uwe bewondering wegdragen, en u de regte waardij der broederliefde doen inzien en op prijs stellen, zoo zal daarmede het doel, ons tot uw heil en geluk voorgesteld, reeds grootendeels bereikt zijn.

I.

EEN BRAAF HUISGEZIN.

Ach, mijn arm, arm Vaderland, welk een verwoesting dreigend onweder hangt u boven het hoofd! sprak de Heer CHARLES D., een niet onbemiddeld inwoner van *Lyon*, eenen diepen zucht loozende, waarbij hij eenen medewarigen blik sloeg, op zijne beide zonen, GODEFROI en EDGARD, die zich in den tuin, waarop het raam waarvoor hij zat uitzag, met kegelen vermaakten.

«Een, twee, drie!" riep EDGARD, een twaalfjarig knaapje, van een zachtaardig en beminnelijk voorkomen, terwijl hij de door hem zoo even omgeworpene kegels weder opzette. »Nu is de worp aan u, GODEFROI! maar pas op, goed te treffen, ik heb nog slechts één punt van nooden en de partij zal voor u verloren zijn."

»En ik nog negen punten, en zooveel geldt juist de Koning," sprak GODEFROI, die twee jaren ouder was dan zijn broeder, doch veel forscher van gestalte en van

I.

EEN BRAAF HUISGEZIN.

Ach, mijn arm, arm Vaderland, welk een verwoesting dreigend onweder hangt u boven het hoofd! sprak de Heer CHARLES D., een niet onbemiddeld inwoner van Lyon, eenen diepen zucht loozende, waarbij hij eenen meêwarigen blik sloeg, op zijne beide zonen, GONTRAN en EDGARD, die zich in den tuin, waarop het raam waarvoor hij zat uitzag, met kegelen vermaakten.

»Een, twee, drie!" riep EDGARD, een twaalfjarig knaapje, van een zachtaardig en beminnelijk voorkomen, terwijl hij de door hem zoo even omgeworpene kegels weder opzette. »Nu is de worp aan u, GONTRAN! maar pas op, goed te treffen, ik heb nog slechts één punt van nooden en de partij zal voor u verloren zijn."

»En ik nog negen punten, en zooveel gelijk juist de Koning," sprak GONTRAN, die twee jaren ouder was dan zijn broeder, doch veel forscher van gestalte en van

eene levendige inborst. »Daar gaat hij dan!" vervolgde de knaap schertsend, wierp zijnen bal en —

»Daar ligt de koning; gij hebt wel getroffen en het spel gewonnen EDGAR!" zeide EDGARD, den naam zijns broeders bij verkorting noemende.

Deze, door zijne kinderen bij het kegelspel in onschuld gebezigde woorden, schenen zogtans op den Heer CHARLES, in de gemoedsstemming waarin hij toenmaals verkeerde, eenen zonderlingen indruk te maken. Hij stond op, ging eenige malen met beweging van drift door het vertrek, wierp zich toen weder in zijnen armstoel, en vestigde zijne oogen, waarin op dat oogenblik tranen glinsterden, als onbewegelijk op eene kleine zwarte wolk, welke zich in het verschiet aan den nog kortelings geheel helderen hemel, van het zuidelijk *Frankrijk*, vertoonde.

In deze stemming werd hij verrast door zijne echtgenoot, welke haar zesjarig dochtertje aan de hand hebbende, het vertrek was binnengekomen om haren man, dien zij meende met zijn schrijfwerk (hij had gezegd eenige brieven te moeten schrijven) bezig te zijn, te vragen of zij het middageten, hetwelk gereed was, konde laten opdragen.

De Heer CHARLES, wiens blik nog steeds op dezelfde plaats was gevestigd, had de komst zijner gade niet bemerkt voor dat zij, hem van nabij genaderd zijnde,

de hand op zijnen schouder legde en met vriendelijke, doch ongerustheid te kennen gevende stem vraagde: »Wat scheelt u toch, CHARLES? het is nu binnen weinige dagen, reeds de derde maal, dat ik u in eene zoo buitengewone treurige stemming aantref, en zelfs tranen in uw oog zie glinsteren. Wat is daarvan de oorzaak; want dat u een geheim verdriet kwelt is mij duidelijk."

»Gij vergist u, mijne beste!" sprak de Heer CHARLES als uit eenen droom gewekt, terwijl hij zijn dochtertje op de knie nam, en zich alle moeite gaf zijn gelaat in eene opgeruimde plooi te dwingen, »waarom zou ik verdrietig zijn, daar mij de zegen te beurt valt, u en onze lieve kinderen, in blakende gezondheid om mij te zien.

GERTRUDE (dus heette zijne gade) liet zich echter door eene dergelijke uitvlugt niet afwijzen; met tranen in de oogen smeekte zij haren echtgenoot, zijn hart voor haar open te leggen, opdat zij in zijnen kommer, dien hij te vergeefs trachtte te verbergen, deelen en die, zoo mogelijk, mogt helpen verligten.

»Welnu," sprak de Heer CHARLES, terwijl hij met den vinger naar het noorden wees, »ziet gij daar ginds die zwarte wolk, welke zich thans nog als een nietig stipje aan den hemel vertoont? — Dat stipje zal zich echter weldra uitbreiden, geheel dezen thans helderen

hemel bedekken en zich, als mijne weerkundige kennis mij niet bedriegt, in donder en regen, over deze stad ontlasten.

»Ligt mogelijk!" zeide GERTRUDE, »doch hoe kunt gij u, voor een geenszins ongewoon natuurverschijnsel dus verontrusten, CHARLES! Meermalen toch ben ik er oorgetuige van geweest, dat gij onze kinderen, bij eene soortgelijke gelegenheid, op het heilzame van het onweder hebt opmerkzaam gemaakt, dewijl daardoor de lucht, welke wij inademen, van schadelijke dampen wordt gezuiverd, en de donder alzoo voor de gezondheid van de menschen en van het vee bevorderlijk, ja, na hoete en drukkende weêrsgesteldheid, dikwijls allernoodzakelijkst is. En indien zij eenige angst aan den dag legden, waart gij het dan niet, die hen oplettend maakte, dat zulk eene vrees eene soort van wantrouwen te kennen gaf, aan de beschermende hoede, eener voor zijne schepselen steeds wakende Voorzienigheid, zonder wier Alwijze toelating geen muschje van den hemel op aarde vallen, of een haar op hun hoofd kon gekrenkt worden. Van waar dan, ik herhaal het, lieve CHARLES! uwe tegenwoordige, zoo zeer met dit uw godsdienstig vertrouwen, op Gods beschermende almagt, in tegenspraak zijnde vrees?"

»En nog," sprak de Heer CHARLES, »zijn mijne gevoelens hieromtrent onveranderd dezelfde. Het is niet

dit waarschijnlijk spoedig opkomend onweder, dat mij bezorgdheid inboezemt, doch het zijn mijne gedachten, die mij verontrusten, dat, gelijk gindsche nu nog kleine wolk weldra het helder uitspansel, met een zwart floers overtrekken zal, alzoo ook de zich aan den staatkundigen hemel, bij mijn laatst verblijf te *Parijs*, voordoend dreigende kenteekenen van spanning en onrust, onder de bevolking dier groote wereldstad, alsdan een onheilspellend aanzien zullen verkrijgen, en wellig maar al te spoedig zich met verpletterende en onwederstaanbare kracht, op het hoofd van onzen door mij geliefden Koning, en over ons dierbaar Vaderland zullen uitstorten.

»De goede God beware ons lieve *Frankrijk* voor volksoproer en regeringloosheid!" hernam zijne Echtgenoot. »Maar is het Zijn alwijze wil dat, gelijk gij schijnt te vreezen, ons Vaderland door eenen burgeroorlog wordt geteisterd; zal dan Zijne hand minder magtig zijn, ons en alle braven, bij dit staatkundig onweder te beschermen, dan zulks bij de beroeringen der natuur steeds plaats vindt."

»Gij hebt regt, GERTRUDE!" sprak de Heer CHARLES haar met innig gevoel de hand drukkende, »hoe afschrikwekkend ook de gevoelens zijn, veelal aan eenen burgeroorlog verknocht; ik deed dwaas mij aan zulke kleinmoedige gedachten over te geven. Gods wil geschiede,

hij is magtig ons lieve vaderland van de door mij gevreesde rampen te vrijwaren, of mogen dezelve treffen, als dan uit die rampen zelve eenmaal heil te doen geboren worden."

De Heer CHARLES scheen thans zijne gewone zielskalmte, welke de mensch alleen in een berustend vertrouwen, op de beschermende hoede der Voorzienigheid kan vinden, hernomen te hebben. Wederom kon hij dien middag aan tafel, dat sedert eenige dagen niet het geval was geweest, zijnen blik met welgevallige zielsvreugde, op zijne gade en op zijn kroost vestigen. »Ja," sprak hij bij zich zelven, »welke rampen ons ook, gelijk dreigende onweêrswolken boven het hoofd mogen hangen, God is magtig deze van hen af te weren; in Zijne beschermende en magtige hand beveel ik hun lot."

II.

DE RECRUUT.

Maar al te spoedig voor het geluk en de rust van *Frankrijk* werd de door den Heer CHARLES gevreesde voor-

spelling verwezentlijkt. De burgeroorlog reeds lang gedreigd, brak met een, voor den welligt al te zwakken doch ongelukkigen Koning, LODEWIJK XIV, onwederstaanbaar geweld los. Eene over zijn bewind voor het meerendeel ontevredene bevolking, stak de banier der vrijheid op, doch sloeg ook bijna even spoedig tot eene loshandigheid over, waardoor *Frankrijk* op den rand des verderfs werd gebragt, en duizende van deszelfs edelste burgers dwong, in de vlugt naar elders, hun heil te zoeken, terwijl nog meerdere duizenden hun leven in de gevangenis, of op het moordschavot eindigden. De Koning, wiens weinig koninglijke inborst echter niet geschikt scheen over een zoo strijdzuchtig, maar tevens zoo wuft volk als het Fransche, den scepter te zwaaijen, meende het dreigende onweder, dat hij zag opkomen en waartegen hij zich niet bestand achtte, door de vlugt te ontwijken. Reeds bijna de grenzen bereikt hebbende, werd hij echter herkend, en naar *Parijs* terug gevoerd, niet als Koning, maar als de gevangene van zijne onderzaten. En later, zag men het in de geschiedenis schaars aan te wijzen voorbeeld, dat een vorst, door zijne rebellerende onderdanen, bij schijnbaar wettige stemming, werd ter dood veroordeeld. De rampzalige LODEWIJK eindigde zijn leven door de hand des beuls.

Intusschen ook deze rampspoedige vorst had zijne getrouwe aanhangers. De stad *Lyon* weigerde, door het

voorbeeld van eenige andere plaatsen, gemeene zaak met de opstandelingen te maken, en werd daarop in 1793 door het leger der republikeinen ingesloten.

Vele koningsgezinden en andere brave lieden, die aan de gruwelen, door het uit den band gesprongen volk gepleegd, geen deel wilden nemen, hadden in die plaats de wijk genomen. Deze besloten tot eenen hardnekkigen wederstand; en alle burgers, zelfs zij, die daartoe onwillig waren, zagen zich genoodzaakt tot verdediging der bedreigde vest, de wapenen op te vatten. Ten aanzien van den Heer CHARLES D.... en vele anderen was echter geen dwang noodig, vrijwillig hadden zij het zwaard aangegord, om voor de regten van hunnen aanspoedigen Monarch en voor het heil van het thans, door de woeste republikeinen, in smart en tranen gedompeld vaderland te strijden. Maar talrijk en dagelijks toenemende waren de scharen der belegeraars; hetgeen ten gevolgen had, dat zelfs onmondige knapen, indien zij daartoe slechts eenigzins de krachten schenen te hebben, genoodzaakt werden zich bij de verdedigers der vege vest aan te sluiten.

Een dergelijk lot viel ook aan GODEFROI te beurt. De Heer CHARLES bevond zich ter verdediging der stad op de wallen, toen eenige gewapende burgers zijne woning binnendrongen en aan zijne echtgenoot verklaarden, dat ook haar oudste zoon, door den Militairen raad als dienstpligtig was opgeschreven geworden en hen te volgen had.

Te vergeefs beriep de met reden beangste moeder zich op den nog jeugdigen ouderdom van haren zoon, als hebbende deze zijn vijftiende jaar nog niet bereikt.

De sergeant, een oude in de dienst grijs geworden snorrenbaard, spotte met hare bezorgdheid en haar voorgeven. »Hoe oud uw zoon is," sprak hij, »staat voor zijn voorhoofd niet geschreven, maar al is uw zeggen ook waarheid, zooveel kan ik wel zien, dat die knaap daar mans en sterk genoeg is, om een geweer te dragen en op den vijand af te schieten. Wij hebben wel wekelijker mannetjes in onze gelederen, die echter de dienst zeer goed kunnen verrigten. Verontrust u dus niet over deren uwen zoon, maar verblijd u veeleer dat hij wordt waardig gekeurd, de wapenen voor Koning en vaderland te mogen dragen, en neem een spoedig afscheid; want mijn tijd is bepaald.

Weenende sloot GERTRUDE haren zoon in hare armen; terwijl EDGARD zijne hand greep, en met kinderlijke angst uitriep: »Neen, lieve GODEFROI! gij zult moeder en mij niet verlaten, men mogt u eens doodschieten, en dan zou ik geenen broeder meer hebben, en uw EDGARD zou troosteloos zijn!"

»Schrei dus niet, lieve moeder!" sprak GODEFROI, zijne aandoening zoo veel mogelijk onderdrukkende, op vertroostenden toon: »Vader en gij hebt mij geleerd,

dat de mensch zich in zijn lot moet schikken en onder Gods hoede overal, zelfs in het grootste gevaar veilig is. Nu, die goede God, waarop gij steeds uw vertrouwen hebt gesteld, zal mij, daarvan heb ik een voorgevoel, eens gezond en wel in uwe armen terugvoeren. Verontrust u ook niet over mijne, volgens uw oordeel nog te jeugdige krachten, want hierin heeft deze krijgsman regt gesproken, ik ben sterker dan gij u voorstelt, en hoop daarvan aan de vijanden van mijnen Koning en mijn vaderland, met meer dan woorden weldra de blijken te zullen geven. En waarom zou ik vreezen in een gevaar te deelen, waaraan mijn vader, en zoo vele onzer brave burgers met hem, zich nu reeds eenen geruimen tijd en dagelijks zien blootgesteld.

»Bravo, jongen! van u zal eens een krijgsman en een held worden," sprak de sergeant, hem de grove hand op den schouder leggende; »doch kom nu mede, want door de tranen uwer moeder, zal de vijand zich niet van de wallen laten verdrijven. De blaauwe boonen, welke gij hem weldra zult toezenden en te eten geven, zullen hem zwaarder te verteren vallen."

»Vaarwel, beste moeder! vaarwel, lieve EDGARD!" — sprak de moedige knaap, op besloten, doch ontroerden toon. »God, die mij heden van u scheidt, opdat ik heenga, waar mijn pligt roept, zal mij eens weder aan uwe liefde teruggeven. Trouwens, ik blijf immers

binnen deze stad en men zal, zoo dikwijls de dienst zulks veroorlooft, mij niet beletten, u te bezoeken.

Dit laatste denkbeeld, door de beangste moeder met graagte opgenomen, was haar inderdaad van eenigen troost, maar moeijelijk viel het echter der brave vrouw haren geliefden zoon te laten vertrekken. En toen zij eindelijk op herhaalden aandrang van den sergeant, wiens geduld geëindigd scheen, tot de scheiding moest besluiten en GONZALES heenging, strekte zij de armen naar hem uit, en zonk, met den klagenden uitroep: »Lieve God! deze beproeving is hard!" half magteloos op eenen stoel neder. En bij dit alles moest zij nog haar smartgevoel weldra onderdrukken, om den armen EDGARD, die overluid snikte en gedurig om zijnen lieven broeder riep, naar haar best vermogen gerust te stellen. Een dubbel zware taak voor het beangstigd moederhart!

III.

DE JEUGDIGE HELD.

Weldra was GODEFROI genoegzaam in den wapenhandel geoefend, om benevens andere jongelieden, de vestingdienst op de wallen te kunnen verrigten. Vele zijner even jeugdige makkers, herweken onder de, voor hunne nog niet ontwikkelde krachten, te zware vermoeijenis, of werden daaronder ziek en moedeloos. GODEFROI, van een sterk en gezond gestel zijnde, en daarbij een levendig en vurig karakter bezittende, kon echter deze vermoeijenissen, welke hij als noodzakelijk beschouwde en gewillig droeg, ook beter doorstaan. Hoewel, gelijk de anderen, dikwijls aan wind en weder blootgesteld, oefende zulks op zijne ijzervaste gezondheid geenen den minsten schadelijken invloed uit. Daarbij kreeg hij weldra lust in de dienst, en stelde er eene eer in, op zoo jeugdigen ouderdom geroepen te zijn, om voor zijn Vaderland en voor zijne bedreigde geboortestad te strijden. »Ik voer,« dacht hij, »het

zwaard niet alleen voor mijnen Koning en voor *Frankrijk*, maar deze vest tegen het geweld der woeste opstandelingen verdedigende, strijd ik tevens voor mijnen vader, mijne moeder, mijnen broeder EGARD en mijn zusje, de kleine LOUISE.« Dit denkbeeld vervulde hem met eenen moed, ver boven zijne jaren. Werden er vrijwilligers gevraagd, om eenen uitval op den vijand te doen, ten einde de belegerings-werken te vernielen, of tot andere gevaarvolle ondernemingen, steeds vindt men GODEFROI onder hun getal. En nooit was hij bij deze gelegenheden de laatste in het gelid bij den aanval, noch de eerste, die bij eene mislukte poging, weder ter stad inkeerde. Eens zelfs redde hij door eenen koenen aanval het leven van zijnen officier, die reeds door den vijand omringd was; want met de wapens in de handen der republikeinen te vallen, was zoo goed als de dood, het leven hunner gevangenen te sparen, was bij deze woestelingen eene ongekende zaak. Deze daad, waarbij hij zich aan de spits van oudere krijgslieden gesteld, en hen door zijne taal en zijn voorbeeld aangevuurd had, hunnen officier te ontzetten, maakte veel gerucht, en daar hij zich ook bij vele andere gelegenheden, door eenen kloeken moed onderscheidde, kreeg zijn naam aldaar eene algemeene vermaardheid. Zelfs de oudste en dapperste krijgslieden hadden achting voor hunnen, zoo als zij zeiden, »jeugdigen held!« Een

eernaam, welke hem daarna bijna algemeen werd gegeven, en waarvan een ieder in *Lyon* den mond vol had.

De heer CHARLES, zeer koningsgezind en zelf een dapper man zijnde, gevoelde zich zeer gestreeld door de eer, welke zijnen zoon op zoo jeugdigen ouderdom te beurt viel. Hij was er als het ware trotsch op, en wie zal zulks eenen vader niet gaarne vergeven. Zelfs zijne echtgenoot was niet onverschillig wegens den roem, welke haar COIGNET inoogstte, ofschoon de vreugde, welke zij deswegens gevoelde, merkbaar getemperd, ja somwijlen geheel onderdrukt werd, bij het voor haar moederlijk hart zoo verontrustend denkbeeld, aan hoe vele gevaren haar geliefd kind was blootgesteld geweest en nog dagelijks zou bloot staan, om dezen roem van dapperheid te verwerven en daarna ook staande te houden.

Der waarheid hulde doende, moeten wij echter erkennen, dat deze van het moederlijk hart nooit geheel weg te nemen vrees, niet meer dat wanhopig aanzien had, als op den voor haar onvergetelijken oogenblik, toen de veel geliefde zoon haar ontrukt en voor de krijgsdienst werd opgeschreven. Meermalen had zij sedert haren echtgenoot en zoon uit den strijd behouden zien wederkeeren, dit verlevendigde hare hoop, dat God hen ook, bij eene volgende gelegenheid, bewaren en beschermen zoude. Daarbij zal men doorgaans zien, en dit

zelfs bij zwakke en vreesachtige menschen, dat een dagelijks hernieuwd gevaar, hoe groot zij zich zulks ook eerst hebben voorgesteld, allengskens veel van dat gevreesde verschrikkelijke verliest. De gewoonte oefent dikwijls eenen zoo sterken invloed uit, dat zij ons zelfs met het gevaar gemeenzaam maakt. En dit werd, gelijk gezegd is, in zekere mate ook bij GERARDINE het geval; wel bleef hare bezorgdheid voor echtgenoot en zoon bij deze liefdevolle gade en teedere moeder steeds levendig; wel voer haar een kille schrik door het hart, zoo dikwijls het gebulder van het kanon of het geknal van het klein geweervuur haar vermoeden deed, dat er een nieuwe aanval op de vest plaats vond; en hield dit vuur op, zoo zag zij wel met onrustig verlangen naar de wederkomst van zoon of echtgenoot uit, maar steeds toch was het, alsof eene stem in haar binnenste haar troostvol toefluisterde: »gij zult hen wederzien!" En dit was de stem der reeds zoo dikwijls vervulde hoop.

Helaas! eenmaal zou die stem haar misleiden, wijs zijn steeds de wegen der Voorzienigheid; maar niet altoos is daarom zelfs de braafste boven de rampen dezer aarde verheven. Ook GERARDINE toefde eene zware beproeving!

IV.

DE LAATSTE ZEGEN VAN EENEN VADER.

De belegeraars hadden aan de noordrijde een blokhuis opgerigt, vanwaar zij, uit vier daarop geplaatste twaalfponders, de stad aan dien kant, voor een groot gedeelte, konden bestrijken en veel schade aan de gebouwen als anderzins aanrigten. De Heer CHARLES, reeds sedert eenigen tijd tot Luitenant bevorderd, kreeg in last den vijand van daar te verdrijven en het blokhuis in brand te steken. Onder de, tot deze zeer gevaarlijke onderneming zich aanbiedende, vrijwilligers bevond zich ook wederom onze GODEFROI. Eenen duisteren nacht te laat nemende trok de Heer CHARLES, aan het hoofd van een hondertal moedige mannen, die allen besloten hadden, de hun opgedragene taak te volvoeren, of niet wederom te keeren, in stilte, over eene daartoe gereed gemaakte vlotbrug, de stad uit. Behalve de gezegde manschappen, werd hij nog vergezeld door een vijftigtal arbeiders voorzien van schoppen, houwelen en hijlen, en die de benoodigde brandstoffen, zoozals pek, toortsen, werk, enz. met zich mede voerden. De vijand werd, op eenen dergelijken stouten hoop niet verdacht zijnde, in den letterlijken zin des woords overvallen. Vele republikeinen kwamen om, alvorens op wederstand bedacht te weezen, en zij, die zich vereenigd hadden en te weêr stelden, werden na een scherp, doch slechts kort gevecht op de vlugt gedreven, met achterlating van onderscheidene gekwetsten en gevangenen. De onderneming was naar wensch geslaagd, de kanonnen te zwaar om mede te voeren werden vernageld, de piktoortsen ontstoken, de brandstoffen ter bekwamer plaatse aangebragt, en weldra zag nu vriend en vijand de vlammen uit het blokhuis opstijgen. Zijne taak was volbragt, in geregelde orde trok de Heer CHARLES met zijne dappere schare naar de stad terug. Het was daartoe ook hoog tijd, want reeds kwam geheel het republikeinsche leger in beweging, en van alom trokken talrijke benden aan. Met een dezer benden, welke onzen dapperen den weg meende af te snijden, kwam het tot een scherp gevecht. Twee malen zag de heer CHARLES zich van vijanden omringd; doch even zoo vele reizen werd hij door zijnen moed en die zijns zoons, die hem als zijne schim ter zijde bleef, uit een oogenschijnlijk doodsgevaar gered. De republikeinen moesten toch eindelijk het veld ruimen, en reeds zette onze dappere

schare den, door den strijd afgebroken, togt naar de vest wederom voort, toen de heer CHARLES door eenen geweerkogel, welke de nu weder stand houdende republikeinen hen bij menigte nazonden, in de lenden gekweist werd. Hij zakte ineen, en werd, door zijnen zoon en een paar andere mannen, ijlings op de schouders genomen en medegevoerd. Een zelfs kort verwijl zou voor allen doodelijk hebben kunnen worden. Velen werden nog gekwetst, en sommige dezer ongelukkigen moest men aan hun lot en den met kracht aandringenden vijand, die nu eene aanzienlijke versterking had gekregen, overlaten. De overigen echter bereikten de stad, waar zij door hunne makkers met vreugdegejuich ontvangen werden. Alleen GODFROI was doof voor dit gejubel, hij dacht slechts aan den dierbaren last, dien hij nog steeds hielp torschen, en weigerde, hetgeen men hem nu aanbood, zich door eenen anderen drager te laten vervangen. »Het is mijn vader," spraak hij, »en wie nader dan een zoon zal hem de welligt laatste dienst bewijzen."

Het hospitaal werd bereikt; de wondarts onderzocht het kwetsuur van den heer CHARLES, en lag het eerste verband. De gekwetste had nog geen teeken van leven gegeven. »Wat moet ik vreezen of hoopen?" vroeg GODFROI, »ik ben zijn zoon, doch tevens een krijgsman, alzoo verbloem mij de waarheid niet."

»Ik mag u niet misleiden," spraak de wondarts na

eenige wijfeling, van wege den nog jeugdigen leeftijd des vragers, »waarschijnlijk zal uw vader binnen eenige uren tot zijn besef terug komen, maar het zal slechts zijn om den dood der helden in te gaan."

GODEFROI was diep aangedaan en hij schaamde zich de tranen niet, welke op de hand des gekwetsten druppelden, en die hij met kinderlijke liefde kuste. Een zware taak had hij hierbij nog te vervullen, en deze woog hem als lood op het hart, hoe zou hij zijne moeder deze haar treffende treurmare mededeelen. En echter dit moest; want wat zou haar inderdaad zwaar verlies, indien hier verzachting mogelijk was, meer kunnen verzachten, dan zulks uit den mond eens geliefden zoons te vernemen, die aan zijne zijde gestreden, in alle zijne gevaren had gedeeld, doch door God voor haar was gespaard gebleven. Het kostte hem veel zijn eigen smartgevoel te bedwingen, maar zoo omzigtig mogelijk maakte hij zijne moeder, met den haar waarschijnlijk wachtende zwaren rampslag bekend.

Wij zullen, om uw gevoel te sparen, jeugdige lezers! niet trachten u de smart te schetsen van deze, haren echtgenoot teeder minnende, gade, op het eerste berigt dezer treurmare. Zij viel in zwijm, werd te bed gebragt en had den anderen dag eene hevige en ijlende koorts. Haar echtgenoot zag zij op deze aarde niet weder, eerst in den hemel, de toekomstige verblijfplaats der braven,

zou zij met hem hereenigd worden. Thans waren hare denkbeelden door de koorts verward; maar later zou zij, in deze hoop des wederziens, haren besten troost vinden.

Intusschen, gelijk de kundige arts voorspeld had, zoo gebeurde het, den volgenden morgen kreeg de gekwetste zijne volle kennis terug. Hij gevoelde echter zelf dat zijn einde nabij was, en verlangde zijne gade en kinderen voor het laatst hij zich te zien. Slechts ten deele kon deze zijn wensch vervuld worden, GODEFROI, REGARD en de kleine LOUISE knielden voor zijne legerstede neder. »Geliefde kinderen!" sprak hij hen toe, »treurt niet over mij, strijdende voor eene regtvaardige zaak, voor mijnen Koning en voor het vaderland, onderga ik den dood; God, die mijne opregte meening kent, zal mij genadig zijn, zoodat ik hoop mag voeden, u in een beter vaderland hierboven gelukkig weder te zien. Treurt dus niet over mij, maar troost, zoo veel in uw vermogen is, uwe bedroefde en thans kranke moeder, weest voor haar gehoorzame en liefdevolle kinderen, hebt elkander broederlijk en zusterlijk lief, eenen beteren balsem voor de haar thans geslagene wonde, zult gij uwe moeder niet geven kunnen. Belooft gij mij dit?"

»Ja, vader!" spraken GODEFROI en REGARD, de handen over... leggende en hun zusje tusschen zich stellende. »Als broeders zullen wij elkander liefhebben en ons

jonge zusje zal in die liefde deelen en in ons hare beschermers vinden. Wat onze dierbare moeder betreft, wij zullen door kinderlijke liefde hare smart trachten te leenigen; en bijaldien God ons het leven laat, zal het ons eene ware vreugde wezen, eenmaal de steun te mogen zijn van haren ouderdom."

Allen snikten overluid, ook de gekwetste was diep aangedaan, hij had eenige oogenblikken noodig, alvorens weder te kunnen spreken, eenige versterkende druppelen, welke de arts hem toediende, stelden hem daartoe in staat. »Ik heb uwe beloften gehoord, mijne zonen!" sprak hij thans, »en ik ken u beiden, gij zult die heilig houden. Gerust en kalm verlaat ik daarop deze aarde, om dezelve met een blijvend vaderland te verwisselen. Daar, dit zegt mij mijn geloof, zullen wij allen weder hereenigd worden. Tot daaraan toe echter," vervolgde hij, de handen zegenend uitspreidende, »zegene u God, dat gij hier steeds der deugd, uwen pligt en de heden in mijne handen afgelegde geloften, getrouw moogt wandelen. Ten tijde van rampspoed schenke Hij u kracht en troost, in tijd van vreugde een dankbaar hart, opdat gij steeds erkennen moogt, dat het de Heere is, die hier onze wegen bestuurt, en al het goede, dat u mag geworden, u door Zijne milde vaderhand geschonken is."

Slechts weinige uren na dit treffend tooneel, of de

jonge zusje zal in die liefde deelen en in ons hare beschermers vinden. Wat onze dierbare moeder betreft, wij zullen door kinderlijke liefde hare smart trachten te leenigen; en bijaldien God ons het leven laat, zal het ons eene ware vreugde wezen, eenmaal de steun te mogen zijn van haren ouderdom."

Allen snikten overluid, ook de gekwetste was diep aangedaan, hij had eenige oogenblikken noodig, alvorens weder te kunnen spreken, eenige versterkende druppelen, welke de arts hem toediende, stelden hem daartoe in staat. »Ik heb uwe beloften gehoord, mijne zonen!" sprak hij thans, »en ik ken u beiden, gij zult die heilig houden. Gerust en kalm verlaat ik daarop deze aarde, om dezelve met een blijvend vaderland te verwisselen. Daar, dit zegt mij mijn geloof, zullen wij allen weder hereenigd worden. Tot daaraan toe echter," vervolgde hij, de handen zegenend uitspreidende, »zegene u God, dat gij hier steeds der deugd, uwen pligt en de heden in mijne handen afgelegde gelofte, getrouw moogt wandelen. Ten tijde van rampspoed schenke Hij u kracht en troost, in tijd van vreugde een dankbaar hart, opdat gij steeds erkennen moogt, dat het de Heere is, die hier onze wegen bestuurt, en al het goede, dat u mag geworden, u door Zijne milde vaderhand geschonken is."

Slechts weinige uren na dit treffend tooneel, of de

brave man ontsliep zacht en kalm in den arm van zijnen oudsten zoon, die, nadat hij zijnen broeder en zijn zusje naar huis had begeleid, daartoe verlof bekomen hebbende, naar het hospitaal was teruggekeerd, en tot aan diens spoedig volgenden dood de sponde zijns vaders niet weder had verlaten.

V.

MOEDERLIJKE ANGST EN BROEDERLIJKE LIEFDE.

Gertrude was in zoo verre hersteld, dat zij eenige uren des daags in haren ziekenstoel kon opzitten. Diep betreurde zij als nog het gemis van eenen braven echtgenoot, en liefdevollen vader zijner kinderen, doch zij treurde niet als eene wanhopige, want in de Godsdienst vond zij den haar zoo noodigen troost. God gaf, God nam, zijnen naam zij geprezen!" hoorde men haar meer dan eens met onderwerping en een demoedig berusten in Zijnen alwijzen wil zeggen, in die oogenblikken; dat zij meende door geen menschelijk oor bespied te worden. Godefroi, door dienstpligt belet, kon haar slechts zeldzaam en dikwijls nog voor weinige oogenblikken bezoeken; doch Edgard voor wien dit beletsel niet bestond verliet bijna de ziekenkamer niet. Gaarne onderhield zij zich met dezen haren zoon, over haar verscheiden echtgenoot, en het scheen haar wel aan het hart te doen, over de deugden en vele goede eigenschappen, des nog steeds geliefden overledenen te kunnen spreken. Doch onder dit alles was echter Godefroi haar geen oogenblik uit de gedachte, een teederder gevoel, als de liefde eener moeder voor haar kroost, bestaat er in het vrouwelijke hart niet. »Waar of toch mijn Godefroi op dezen oogenblik wezen mag? Wat zou hij doen? — zou hem ook eenig gevaar dreigen?" Deze en soortgelijke vragen herhaalde zij aan haar zelve, of jegens Edgard honderde malen op eenen dag. Blijkbaar voor een ieder, was geheel haar hart vervuld met de beeldtenis van den afwezigen, aan zoo vele gevaren blootgestelden, en om die twee redenen, door haar dubbeld geliefden zoon. Deze soort van voorliefde, welke zijne moeder voor Godefroi aan den dag legde, wekte echter bij Edgard niet de minste afgunst op. De knaap beminde zijnen ouderen broeder met geheel zijn jeugdig hart, en benijdde hem alzoo de liefde zijner moeder niet. Sprak zij veel over hem, dit was Edgard

hoogst aangenaam, want ook hij sprak of hoorde gaarne, over den zoo geliefden broeder spreken. En ach, dit edel gezin, deze als om te beminnen geschapene harten, zouden op nieuw eene zware, voor hen voorzeker allerzwaarste beproeving moeten doorstaan!

Niet altoos triomfeert op deze aarde de geregte zaak; somtijds laat de alwijze Voorzienigheid toe, dat het onregt, althans in schijn, of voor eenen tijd, zegepraalt, doch alsdan weet zij ook uit dit kwade zelf, vroeg of laat, het goede te doen geboren worden. Na eene heldhaftige verdediging van eenige maanden moest ook *Lyon*, even als geheel *Frankrijk*, voor de magt der Koningsbeulen zwichten. De stad werd door de republikeinen ingenomen, en bijna tezelfden stond, zag men van alle torens de bloedvaan wapperen. De gevangenissen werden met lieden van allerlei rang en stand opgevuld, en slechts weinigen verlieten dezelve dan om het moordschavot te betreden, door burgers voor hunne medeburgers opgerigt. Nu heet *Frankrijk* vrij, maar niemand, vooral de braafste of rijkste, wier deugd deze snooden een doorn in het oog, of op wier goederen zij begeerig was, was zijne vrijheid en zijn leven een oogenblik zeker. Zie daar eene flaauwe schets der rampen, welke den burgers, eenerzoogenaamden vrijheidsoorlog over *Frankrijk* brengt, en waarin nu het ongelukkige *Lyon* in ruime mate deelen moest.

Het beste gedeelte der bewoners was in diepen rouw gedompeld, en werd met schrik en angst vervuld. Hier had eene getrouwe gade haren echtgenoot, ginds eene teeder minnende moeder haren geliefden zoon te betreuren. Daar weder beschreide eene zuster den dood van haren broeder. Elders de eene broeder het gemis des anderen. Onder deze troosteloze moeders, onder deze diep te beklagen broeders, meende ook GERTRUDE en EDGARD zich te moeten rangschikken. De zesjarige LOUISE was nog te jong om in hunne smart een ander dan kinderlijk deel te nemen. Zij schreide slechts omdat zij hare geliefde moeder weenen zag, en omdat EDGARD, zoo stil en treurig was; maar een wezenlijk begrip van de ramp, waarvoor hare moeder en haar broeder vreesden, had het kleine meisje nog niet. En welke was die ramp, behoeven wij het u te zeggen, GODEFROI was, nadat hij den vorigen avond zijne kranke moeder bezocht en daarna verlaten had, om de wacht op een der bolwerken te gaan betrekken, nog niet weder teruggekeerd, en echter er was voor den overgang der stad hevig gestreden, vele der dappere verdedigers, dit wist men, waren gesneuveld, nog meerder gekwetst, en een niet minder getal, als hadden zij de snoodste misdaad bedreven, naar de gevangenis gesleurd geworden. Het eene was bijna zoo erg als het andere, want genade voor hen, die met de wapenen gevat werden, be-

stond er bij de republikeinen niet. Maar echter, wat was het lot van GODEFROI. — Vreeselijke onzekerheid voor het hart eener liefhebbende moeder!

»Ach, ach! deze mijn zoon is voor mij verloren!" riep zij, op den toon der wezenlijke wanhoop, bedekte het gelaat met hare handen en snikte.

»Moeder, lieve moeder!" sprak EDGARD, terwijl hij, op zijne knieën liggende, hare hand greep en kuste. »Wees niet zoo moedeloos; wellig leeft mijn lieve broeder nog, ik wil heengaan en hem door geheel de stad zoeken."

Deze toespraak van EDGARD was van eene weldadige uitwerking, thans kon zij schreijen, en dit gaf het door angst toegenepen moederhart een weinig lucht. »Neen, neen, mijn EDGARD!" zeide zij, na eene korte poos, »ook gij moogt mij niet verlaten, want indien ook u eenig leed wedervoer, zoo zou ik beide mijne zonen missen."

»Een kind als ik, zullen zij geen leed doen," sprak het knaapje, aanhoudende. »O, laat mij slechts gaan, lieve moeder! ik heb immers vader op zijn sterfbed beloofd, mijnen broeder lief te zullen hebben, en zou ik hem nu zoo aan zijn lot overlaten, zonder eens naar hem om te zien; ook dit was immers niet broederlijk."

»Kind!" sprak GERTRUDE, in opgewondene stemming,

»gij roert daar de eenigste snaar aan, die mij kan doen besluiten, u toe te staan, dat gij u van mij verwijdert. God geve slechts, dat het niet voor eeuwig zij! Maar ga, zoek uwen broeder, de beloften, uwen stervenden vader gedaan, moet gij in den minsten zin vervullen; ik zal voor u en GODEFROI bidden; de Heere geleide uwe schreden en zij met u. Ga, mijn kind, ga!"

EDGARD drukte eenen kus op de hand zijner moeder. »Ik kom met mijnen broeder weder!" sprak hij en ging. »Of nimmer," vervolgde hij, op de straat gekomen zijnde. »O, gij lieve God! doe mij mijnen broeder vinden, en troost mijne arme, bedroefde moeder!"

De arme knaap! zelf was hij even bitter bedroefd, en had evenzeer troost noodig, als zijne moeder; alleen in zijn jeugdig hart leefde de hoop nog, en deze gaf aan het kind de vastberadenheid en den moed van eenen man.

VI.

DE ZWARTE KELDER.

Wie mag wel dat knaapje zijn, wiens haren van zweet druipen, wiens teedere gelaatstrekken eene zielsangst uitdrukken, welke zelfs den wreedsten barbaar belangstelling moet inboezemen, hetwelk tegen een der stijlen van de deur van het militaire hospitaal (infermerie) aanleunt, en met trillende stem aan den portier vraagt, of aldaar ook den vorigen dag, of dien nacht, een dusdanige persoon is ingebragt, als waarvan hij hem eene omschrijving geeft? Wie mag dat ongelukkige jonkske zijn? Behoeven wij het u wel te zeggen, jeugdige lezers? Het is onze EDGARD. Het is een broeder, die zijnen broeder zoekt. — Reeds bijna vier en twintig uren heeft hij, zonder rust te nemen of eenig voedsel te gebruiken, door de stad, van plaats tot plaats rondgezworven. Hij had bij den kuil gestaan, waarin men de verslagenen, vriend en vijand ondereengemengd, wierp, om derzelver lijken met ongebluschte kalk te verbranden. Welk een akelig schouwspel, voor dezen

jeugdigen en teederhartigen knaap. Eene huivering ging hem door de leden, telken reis, als eene kar, met lijken geladen, aankwam, en in de diepte werd uitgestort. Dan trad hij nader, nam met valkenblik het gelaat en de gestalte dier ongelukkigen op, en eene koortsachtige rilling ging hem door de leden, telken reis als een jeugdig verslagene in den kuil nederzonk. Zoo bleef hij, tot er geene lijken meer werden aangebragt, en men eene kalklaag over dezelve uitstortte. Zijn geliefde broeder had hij echter niet herkend, dit gaf hem moed, hem elders te zoeken. Maar door eene geduurige vrees geslingerd, en getuige van een zoo droevig tooneel, had zijn teeder gemoed veel geleden; met wankelende schreden verliet hij deze rustplaats der dooden. Hij vraagt elken voorbijganger; de meesten gaan hunnen weg, alsof zij hem niet hoorden, anderen halen de schouders op, en haastten zich verder te gaan; de vrees van bespied en verdacht te worden, maakt zelfs den goedwillige stom; alleen zeer weinigen, bij wie het mededoogen met het arme knaapje sterker sprak, dan de vrees voor eigen gevaar, stonden stil en hoorden het kind aan; maar niemand wist hem, naar de omschrijving die hij gaf, van zijnen broeder iets te zeggen; zoo kwam hij na lang omzwerven aan het hospitaal, en deed aan den portier de vraag, reeds te voren door ons vermeld.

»Denkt gij, dat ik niet anders heb te doen, dan het gelaat en de gestalte der gekwetsten op te nemen, die men hier bij honderden heeft ingebragt? Ga uwen weg, en val mij niet lastig met zulke kinderachtige vragen," was het norsche antwoord van den portier.

EDGARD liet zich echter niet afschrikken. »Ik bid u," vervolgde hij, de handen smeekend zamenvouwende, »word niet verstoord op mij! De jongeling, naar wien ik u vraag, heet GONDROT D. Kunt gij op de naamlijst der gekwetsten, hier ingebragt, niet nazien, of die naam daarop voorkomt? Ach! doe dit, hij is mijn eenige broeder, en ik heb hem zoo lief."

»Diende hij in het leger der Republikeinen?"

»Neen," zeide EDGARD, door deze vraag in verlegenheid gebragt, »maar —"

»Ik weet genoeg," graauwde de portier, »koningsgezinden logeeren wij hier niet, die behooren te huis in de gevangenis der veroordeelden in de straat *Lafrond*, zoek daar uwen broeder, en indien gij hem vindt neem dan een spoedig afscheid, want lang zult gij hem in het land der levenden niet meer zien. Dit is al wat ik u te zeggen heb, gij kleine rebel. Pak u weg!

EDGARD ging en vervoegde zich aan de gevangenis der veroordeelden. Hier echter werd hij nog harder bejegend dan aan het hospitaal. De portier, een hevige republikein schopte hem, zijne vraag slechts half aangehoord hebbende, zonder mededoogen de deur uit.

Niet van pijn maar uit smart en wanhoop de handen wringende dwaalde EDGARD, terwijl hij den naam zijns broeders al kermende uitriep, om de gevangenis heen, en aldus in de straat *Lafrond* komende, in welke een der met dikke ijzeren spijlen voorzien gevangenhok uitzag, scheen zijne stem gehoord te worden, eene hand en vervolgens eene tweede wrong zich door de traliën. »GONDROT, mijn broeder! heb ik u gevonden, o spreek, zijt gij hier."

»Ja, mijn EDGARD! ach! nader opdat ik u omhelze en den broederkus geve."

EDGARD ijlde toe, verheugd zijnen broeder gevonden te hebben, greep hij met aandoening de hem toegestoken hand en kuste die. »O mijn broeder!" riep thans het knaapje, gedachtig aan de bedreiging des portiers, »u zou men willen om het leven »brengen, en ik zoude u niet wederzien! Hebt gij »dan niet gezegd, dat gij nog geen vijftien jaren oud »zijt?" (1)

(1) Deze woorden en het antwoord zijns broeders, zijn volkomen geschiedkundig waar. Dat EDGARD hem vroeg of hij zich wel beroepen had nog geen vijftien jaren oud te zijn, doelde op de toenmalige franche wet, waarbij jonge lieden beneden de vijftien jaren, als nog in de kinderlijke

»Ja, broeder!" was het antwoord, »ik heb alles ge»zegd, maar zij willen niet naar mij luisteren. Ga heen »en vertroost onze goede moeder! Ach! niets vermeer»zaakt mijn groter droefheid en smart, dan dat ik haar »krank heb achtergelaten. Maar zeg haar nog niet, »dat ik moet sterven."

Deze woorden zijns broeders brachten EDGARD tot eenen staat van radeloozen wanhoop; hij wierp zich op den grond, wentelde zich en kroop als een worm langs denzelven, onophoudelijk roepende: »Ach! hij moet sterven en is nog geene vijftien jaren oud!"

De voorbijgangers bleven staan, doch niemand had den moed hem een woord van troost toe te spreken. »Houd u stil, knaap! en ga van hier!" graauwde een woeste republikein, »of gij zult ter zelfder plaatse gebragt worden, waar thans uw broeder zit.

»En uit den zwarten kelder (dus noemde men de gevangenis der veroordeelden) komt niemand uit, dan om naar het schavot te gaan!" riep een andere woesteling.

Breng mij slechts bij mijnen broeder en dood mij met

jaren zijnde werden aangemerkt, zoo dat zijn broeder niet op eene regtvaardige wijze als persoon beschouwd en ter dood gebragt mogt worden. Doch in die dagen was in Frankrijk de wet slechts een ijdel woord, waaraan men zich doorgaans luttel bekreunde, indien deze ten voordeele, van een der slagtoffers dezer vrijheidsbeulen uitspraak deed.

hem!" sprak de knaap. »Maar ach! hij is nog geene vijftien jaren oud, waarom moet hij dan sterven?"

»Wat is dat hier?" vroeg thans de sergeant van de wacht, die op dit buitengewoon gerucht, vergezeld door eenige gewapende manschappen, kwam toeschieten.

Men wees hem op den knaap, die steeds voortging te roepen: »Ach! hij moet sterven en is nog geene vijftien jaren oud."

»Zult gij zwijgen, en pak u voort, gij kleine rebel!" hulderde de sergeant.

EDGARD bewoog zich nogtans niet van zijne plaats, noch hield op met roepen. Doof voor 't zijn eigen gevaar, dacht hij slechts aan zijnen broeder.

De sergeant gaf hem een schop en dreigde hem te zullen doen wegbrengen.

»Mishandel mij, dood mij, maar mijnen broeder verlaat ik niet!" kermde het knaapje, en herhaalde zijnen voorgaanden klagenden uitroep.

»Pak dien kleinen booswicht op, en breng hem voor den Commissaris!" riep de sergeant, die minder mededoogen bezat, dan een wilde van Nieuw-Zeeland.

De wachter gehoorzaamde. EDGARD verweerde zich met handen en voeten. »Beulen! laat mij hier sterven in het gezigt van mijnen broeder, dien gij vermoorden wilt," gilde hij op eenen hartverscheurenden toon, maar wat kan de zwakke weêrstand van een twaalfjarig

knaapje baten, tegen de mannenkracht des medeboogenloozen wachters. Een derzelve greep den knaap op en droeg hem, zonder eenig medelijden met zijn angstig gekerm te hebben, van daar, en naar het niet zeer verre afgelegen Commissariaat.

VII.

DE ONTMOETING BIJ DEN COMMISSARIS.

Op den oogenblik, dat de wacht met onzen jeugdigen arrestant binnen trad, zat de Commissaris, een Parijzenaar en een man van middelbare jaren, voor eene tafel te schrijven. Hoezeer iets, dat in die droevige dagen, bij de afgevaardigden van het republikeinsche schrikbewind, een dagelijks werk was, door gewoonte verhard geworden, om over zijne natuurgenooten en medeburgers, met eenen enkelen pennestreek het doodvonnis te vellen, had deze man echter niet dat ongunstig en afschuwwekkend uiterlijk van vele zijner barbaarsche medegenoten. Ook scheen zijn hart nog niet geheel doof en ongevoelig te zijn voor de stem der menschelijkheid. Hij lag zijne pen neder en zag, terwijl de sergeant van de wacht hem verslag deed van het gebeurde, met een bewo-

genblik op den jeugdigen beschuldigde. De nog kindsche jaren en teedere gestalte van het knaapje, dat zich ook thans niet tot zwijgen liet brengen, maar zijnen klagelijken uitroep herhaalde: »Ach! hij moet sterven, en is nog geene vijftien jaren oud!" scheen hem voor een oogenblik te treffen. Met meer minzaamheid, dan toen de gewoonte was, sprak hij het kind aan en beval hetzelve nader te komen. »Mijn jongen!" sprak hij nu, »gij doet verkeerd u dus aan de droefheid en wanhoop over te geven, gij zoudt daardoor, zonder uwen broeder van dienst te zijn, slechts u zelven ongelukkig maken. Wees dus stil en bedaard en schik u in uw lot."

»Ach, hoe kan ik stil zijn of bedaard!" kermde EDGARD, »als mijn lieve broeder sterven moet. O gij hebt daartoe de magt, mijnheer! ik bid u, om Godswil! spaar zijn mij dierbaar leven; door zijnen dood, zult gij ook mij, en eene arme, kranke moeder in het graf storten."

»Uw broeder heeft de wapenen tegen de Republiek gedragen," sprak de Commissaris en zijn eerst vriendelijk wezen, nam daarbij de ernstige plooi eens onverzettelijken regters aan, »ik kan, wil, noch mag hem van de straf der wet bevrijden."

»Ach dat hij de wapenen droeg," riep EDGARD, »daartoe heeft men mijnen broeder gedwongen; en hij is immers nog geene vijftien jaren oud! — O red, — red hem van den dood."

»Zijne jeugd," hernam de Commissaris, »kan hem niet verontschuldigen, uw broeder heeft, hij mogt dan tot de krijgsdienst gedwongen zijn geweest, als een man, en met eenen moed, eene betere zaak waardig, gestreden. Het is billijk en de wet eischt, dat hij thans ook als man zijne schuld, en voor het door zijne hand vergoten burgerbloed, boeten zal.

»Neen, ach, neen!" gilde knaap, en bemerkende dat zijne gebeden en smeekingen vruchteloos bleven, wierp hij zich op de knieën voor den onverbiddelijken regter, en hief de van tranen overloopende oogen tot hem op. »Zie, zie mij aan uwe voeten!" kermde het jonkske, »bewoef mijne arme, kranke moeder niet van eenen zoon, die eens de steun van haren ouderdom wezen moet; want het mes, dat het hoofd mijns broeders vallen doet, zal ook mijne lieve moeder doen sneven. Kan echter zijne jeugd de schuld mijns broeders niet uitwischen, eischt de wet bloed voor bloed, zoo laat mij in mijns broeders plaats sterven, en blijmoedig zal ik ter dood gaan.

Bij deze laatste woorden hadden de tranen van het knaapje opgehouden te vloeijen, zijn blik scheen, van een edel vuur aangegrepen, te gloeijen, het was dat der broederliefde; men kon het zien, dat zijne woorden geene edige klanken waren, maar dat zij uit het binnenste zijner liefde ademende ziel voortkwamen, en hij met

den glimlach der te vredenheid, voor zijnen broeder het jeugdige hoofdje onder den valbijl der guillotine zou hebben nedergevleid. Zooveel broederliefde, gepaard met heldenmoed en zelfopoffering, in een zoo jong knaapje aan te treffen, verbaasde den Commissaris en maakte zijn hart week.

» Sta op, mijn jongen!" sprak hij op vriendelijken toon, » en wacht hier, uw wensch zal vervuld worden." Vervolgens zette hij zich neder, schreef een klein briefje, en gaf hetzelve aan een der wachters ter bezorging.

» Zoo zal ik dan voor mijnen broeder mogen sterven; en hij, ouder en sterker dan ik, zal mijne lieve, kranke moeder en mijn kleine zusje tot hulp en steun zijn, en haar wegens mijnen dood weten te vertroosten." Dit denkbeeld scheen het broederlievende knaapje, gelukkig te maken, geene klagt kwam meer over deszelfs lippen.

Zoo verliep een kwartier uurs, toen de wacht terugkeerde eenen gevangene binnen leidende. Het was GONDROT, nog in zijn gevangen buisje, maar ongeboeid.

» Hemelsche Vader!" riepen de beide knapen als gelijktijdig, » mijn broeder!" en vliegen in elkanders armen.

Een der wachters steekt, met een wreedaardige glimlach op het gelaat, de hand uit om hen te scheiden, doch een wenk van den Commissaris doet den woesteling terug treden. Gedurende eenige minuten blijven nu de

den glimlach der te vredenheid, voor zijnen broeder het jeugdige hoofdje onder den valbijl der guillotine zoo hebben nedergevleid. Zooveel broederliefde, gepaard met heldenmoed en zelfopoffering, in een zoo jong knaapje aan te treffen, verbaasde den Commissaris en maakte zijn hart week.

» Sta op, mijn jongen!" sprak hij op vriendelijken toon, »en wacht hier, uw wensch zal vervuld worden." Vervolgens zette hij zich neder, schreef een klein briefje, en gaf hetzelve aan een der wachters ter bezorging.

»Zoo zal ik dan voor mijnen broeder mogen sterven; en hij, ouder en sterker dan ik, zal mijne lieve, kranke moeder en mijn kleine zusje tot hulp en steun zijn, en haar wegens mijnen dood weten te vertroosten." Dit denkbeeld scheen het broederlievende knaapje, gelukkig te maken, geene klagt kwam meer over deszelfs lippen.

Zoo verliep een kwartier uurs, toen de wacht terugkeerde eenen gevangene binnen leidende. Het was GONRAT, nog in zijn gevangen buisje, maar ongeboeid.

» Hemelsche Vader!" riepen de beide knapen als gelijktijdig, » mijn broeder!" en vliegen in elkanders armen.

Een der wachters steekt, met een wreedaardige glimlach op het gelaat, de hand uit om hen te scheiden, doch een wenk van den Commissaris doet den woesteling terug treden. Gedurende eenige minuten blijven nu de

HERHALING VAN BEELD
DUPLICATE IMAGE

beide broeders in elkanders armen geklemd. De vreugde van dit onverwacht wederzien, schijnt hun het spraakvermogen benomen te hebben. — De jongste keert het eerst tot zelfbewustzijn van hunnen toestand terug, aan den hem, in plaats van zijnen broeder, welligt te wachten dood denkt eelder het knaapje, in dezen zwijmelroes der vreugde, niet, »o mijn broeder!" riep het kind, zich, gelijk het klimop om den eik, steeds vaster aan diens borst knellende, »nu verlaat ik u niet weder."

»Dat zult gij ook niet, en behoeft er niet voor te vreezen," zeide de Commissaris, diep getroffen door het schoone tooneel waarvan hij ooggetuige was, »gaat »naar uwe moeder, en weest zulke goede zonen, als gij »goede broeders zijt!"

VIII.

WANHOOP EN UITKOMST.

Keeren wij thans in de woning der arme, kranke weduwe en troosteloose moeder terug. Ziek naar het ligchaam is zij zulks nog meer naar de ziel. Van het lot haars oudsten zoons heeft zij nog niets vernomen, denkelijk moet zij weldra hem, den lieveling haars harte, als

dood beschreijen. Reeds zes en dertig uren, welke de ongelukkige moeder toeschijnen zoo vele eeuwen te wezen, zijn voorbij gegaan en ook EDGARD, de broederlievende EDGARD, is nog niet teruggekeerd. Reeds driemalen heeft zij hare dienstmaagd uitgestuurd, om het knaapje te zoeken, maar zij kan haar geenen anderen troost geven, dan dat men den vorigen dag, een dusdanig kind, bij de begraafplaats der verslagenen heeft meenen te zien. Den vorigen dag; flaauwe troost, want waar dan heeft het knaapje, zonder deksel of voedsel den nacht doorgebragt, ach! ook hij is welligt reeds onder vermoeijenis en angst bezweken. Vreeselijk lot, eerst haar echtgenoot en nu ook hare beide zonen, zijn haar ontnomen. Zij zelve is als magteloos aan haren ziekenstoel gebonden, hoe gaarne zou zij de straat zijn opgevlogen, om haar kind of kinderen te zoeken. Aan elken voorbijganger zou zij aladan gevraagd, en toegeroepen hebben, hebt gij mijne zonen ook gezien. En wist iemand iets van hen, indien geen hart van staal in zijnen borst woonde, zoo zoude de stem eener wanhopige moeder ingang gevonden, en men zou haar ten antwoord hebben gestaan. Maar ook dezen zwakken troost moest zij missen; zij was, onvermogend om slechts eenen voet te verzetten, aan haren stoel en haar ziekvertrek gekluisterd. Aanvankelijk kon zij nog bidden, en zij bad met vuur en vertrouwen; want het was voor

hare kinderen; en welk gebed komt meer uit het harte voort, dan dat van eene liefdevolle en beangste moeder voor haar kroost. Doch helaas! eindelijk ontzonk haar ook de rijke troost der godsdienst. Haar anders vast en schoon vertrouwen, op eene beschermende en alles ten beste besturende Voorzienigheid, geraakte aan het wankelen. Zij beschouwde zich als door de menschen en van God verlaten te zijn. Vreeselijk uiterste der wanhoop voor een anders godvruchtig gemoed.

En welke moeder, ja wie, die met de menschelijke zwakheid bekend is, zal den eersten steen op deze ongelukkige werpen, en haar van een zwak geloof beschuldigen. Neen, zij was te beklagen, maar niet te veroordeelen, het kruis haar opgelegd ging, bij een ziek ligchaam, de kracht van haar door kommer krank wilvermogen te boven. En echter, o jeugdige lezer! welk een waarschuwende wenk voor u, indien ook gij eenmaal in uw leven door zware beproevingen verzocht wordt, zij deed der Voorzienigheid onregt. Reeds lang was haar gebed tot den troon van den Algoede opgestegen, en door Hem met vaderlijke liefde verhoord geworden. Op den oogenblik zelven dat de wijs besturende Albehoeder over zijne kinderen waakt en hen redt waant zij zich door Hem verlaten. Zoo zwak is dikwijls de mensch in de ure der verzoeking, als zijn geloof wordt beproefd en op den toets gesteld. Slechts weinige ABRAHAM's vindt

men onder de bewoners dezer aarde! Maar ook den zwak geloovige verwerpt God niet, en den gevallene reikt Hij de hand om hem weder op te helpen. Nooit slaat Hij eene wonde zoo diep, dat Zijne Almagt en Liefde die niet weder zouden kunnen heelen en genezen.

Daar zit zij krank, magteloos, het hart met spraakelooze wanhoop vervuld, het oog droog geweend, met nedergebogen hoofd en strak starenden blik in haren ziekenstoel. De kleine Louise op den grond nevens haar gezeten, kust hare slap afhangende hand en besproeit deze met kinderlijke tranen. Maar de kinderlijke liefdeblijken van haar dochtertje werden thans, door deze anders teedere moeder, niet eenmaal opgemerkt. Zelfs het moederlijk gevoel is door de kracht der wanhoop verstompt, zij is roer- en gevoelloos als een beeld en bleek als het marmer uit de mijngroeven van *Carara*. (1) Wie zal, wie kan dit roerlooze beeld eens menschen, waaruit de adem reeds schijnt gevloden te zijn, met nieuwe levenskracht bezielen? Niemand dan de Heere, en hij deed het!

Ziet, daar vliegt de deur van het ziekvertrek open, twee knapen stormen ademloos binnen. »Moeder! hier is Godfried, God heeft hem ons wedergegeven!" klinkt

(1) Eene plaats in *Italië* in welks nabijheid men mijngroeven vindt, waaruit het schoonste wit marmer wordt opgegraven.

men onder de bewoners dezer aarde! Maar ook den zwak geloovige verwerpt God niet, en den gevallene reikt Hij de hand om hem weder op te helpen. Nooit slaat Hij eene wonde zoo diep, dat Zijne Almagt en Liefde die niet weder zouden kunnen heelen en genezen.

Daar zit zij krank, magteloos, het hart met sprakelooze wanhoop vervuld, het oog droog gewend, met nedergebogen hoofd en strak staarenden blik in haren ziekenstoel. De kleine Louise op den grond nevens haar gezeten, kust hare slap afhangende hand en besproeit deze met kinderlijke tranen. Maar de kinderlijke liefdeblijken van haar dochtertje werden thans, door deze anders teedere moeder, niet eenmaal opgemerkt. Zelfs het moederlijk gevoel is door de kracht der wanhoop verstompt, zij is roer- en gevoelloos als een beeld en bleek als het marmer uit de mijngroeven van *Carara*. (1) Wie zal, wie kan dit roerlooze beeld eens menschen, waaruit de adem reeds schijnt gevloden te zijn, met nieuwe levenskracht bezielen? Niemand dan de Heere, en hij deed het!

Ziet, daar vliegt de deur van het ziekvertrek open, twee knapen stormen ademloos binnen. »Moeder! hier is Godfried, God heeft hem ons wedergegeven!" klinkt

(1) Eene plaats in *Italië* in welke nabijheid men mijngroeven vindt, waaruit het schoonste wit marmer wordt opgegraven.

HERHALING VAN BEELD
DUPLICATE IMAGE

eene stem, het is die van Edgar, die, de hand zijns broeders steeds gevat houdende, of hij nog vreesde hem weder te zullen verliezen, op haar toeijlt.

De stem haars zoons dringt door tot in het moederlijke hart, eene rilling bevangt haar, zij ziet, en herkent hare zonen, als werktuiglijk breidt zij hare armen uit en beide knapen werpen zich met den uitroep: Moeder! Moeder! om haren hals en aan haren boezem.

„Godmoet! Edgar!" stamelt zij en valt in zwijm. Doch de vreugde heeft haar niet gedood, de tranen en liefkozingen der knapen roepen haar weldra in het leven terug. Zij kust en omhelst hen, en vestigt haren blik, waarin thans voor het eerst weder tranen, en nu tranen door moederlijke vreugde afgeperst, blinken, ten Hemel. En dit was het schoonste dankgebed dat zij Gode, op dit tijdstip van innerlijk gevoel en boven aardsche zaligheid, konde toebrengen, want in dien eenen blik lag, als ware het, geheel hare ziel uitgedrukt, berouw wegens haar kleingeloovig wantrouwen, en dankbaarheid jegens God voor zulk eene uitredding, aan haar en hare kinderen geschied! Te spreken ware haar onmogelijk geweest; maar het zijn ook niet de vele woorden, noch is het de kracht onzer stem, waarin de Heere behagen vindt, het is de taal des harten waarmaar Hij hoort, waarop hij let, en welke Hem het welgevalligst is.

IX.

GOEDE BROEDERS ZIJN OOK EDELE ZONEN.

Gelijk eene te zware droefheid de krachten van des menschen ziel verstompt en zijn ligchaam sloopt, zoo vermoeijend is ook eene te groote en plotselinge vreugde voor het reeds, door een voorafgaand lijden, geschokt gestel. Meermalen en voor velen, heeft eene dergelijke onverwachte overgang, uit den staat van volslagen wanhoop tot die der hoogst opgevoerde vreugde, eenen plotselingen dood ten gevolge gehad; want deze overgang is sterker dan die tusschen duisternis en licht, tusschen nacht en dag, de laatste wordt voorbereid door den zachten gloed der morgenschemering, en het oog gewend zich allengskens aan dien toenemenden glans en verdraagt daardoor, met meer gemak en minder hinder, den schellen gloed der helderlichtende middagzon, maar bij de eerste heeft eene dergelijke voorbereiding geene plaats; zij overvalt ons gelijk eene stortvlaag bij onweder, de door langdurige hitte uitgedroogde en gespletene aarde, wij slurpen haar in met de vraatzucht van een' gulzigaard, die lang gevast en gedorst heeft, en zij overstelpt ons. Van daar hare

somtijds doodelijke gevolgen. Is echter deze eerste schok, waardoor alle raderen van ons zenuwgestel in eene plotseling overslaande beweging en spanning gebragt worden, gelukkig doorgestaan, dan ook zal deze overgang van zware droefheid tot vreugde veelal, zelfs op reeds zeer door lijden verzwakte gestellen, van heilzamen invloed zijn. Dit werd ook bij GERTRUDE het geval. Vermoeid en afgemat, doch met een' hemel van geluk in het harte, sloot weldra, na een weemend waken van twee nachten en niet minder onrustige dagen, een weldadige slaap hare oogleden toe. En zeer verfrischt en versterkt gevoelde zich deze thans gelukkige moeder, bij haar spade ontwaken, want lang en onafgebroken had haar slaap geduurd, het was reeds omstreeks den middag toen haar oog zich ontsloot, om nieuw vreugdevocdsel voor hare ziel in te zuigen; want die eerste blik viel op GODFRIED, op den veel geliefden, haar als uit den dood wedergegeven zoon, die nevens hare sponde zat, en aldaar reeds sedert eenige uren, zich in haren gerusten slaap verblijd, en het oogenblik van haar ontwaken bespied had, om haar met zijnen morgengroet te verrassen. »Hoe gaat het u, mijne lieve moeder?" vroeg hij met eene stem, doordrongen van het teederst kinderlijk gevoel.

»O wel, zeer wel!" sprak de goede vrouw, »zulk een heilzame slaap is mij in geene weken te beurt gevallen; en ik gevoel mij zoo versterkt, alsof een nieuw leven in mijne aderen is ingegoten. Maar, beste GODFRIED!" vervolgde zij, met warm gevoel zijne hand drukkende, »thans ben ik immers wederom eene gelukkige, eene hoogst gelukkige moeder, en welk heilzamer medicijn, kon de goede God, tot heeling van mijn bloedend hart, mij gegeven hebben, dan den alleverzachtenden balsem der moedervreugde! — Maar, waar is EDGARD, ik zie hem niet."

»Stel u gerust, lieve moeder! mijn broeder slaapt. Ik wilde hem niet wekken; want veel heeft het nog teedere knaapje naar ligchaam en ziel om mijnentwil geleden en doorgestaan, de rust zal hem echter, gelijk u, verkwikken en goed doen."

»Ach ja, dat lieve, goede kind," hernam GERTRUDE, thans gerustgesteld, hoe bezorgd was hij wegens u, GODFRIED! De bezorgdheid eener liefdevolle moeder, en in dit woord, mijn zoon! ligt alle aardsche en hemelsche als te zamen vervat, kan niet overtreffen die van uwen nog zoo jongen broeder. Hij had geene rust, of hij moest u zoeken. Te vergeefs trachtte ik hem van zijn voornemen af te brengen. Noch de mogelijke gevaren, die ik hem voorstelde, noch mijn beroep op zijne jeugdige jaren en teedere krachten, konden hem afschrikken; broederlijke liefde tot u had, als ware het, in dit zwakke kind eene mannenziel ingestort;

zelfs mijne tranen niet, anders zoo alvermogend op zijn ouderlievend hart, slechts mijne bepaalde weigering kon hem voor eene wijl weêrhouden. En wat zeide hij toen tot mij: »O, laat mij slechts gaan, lieve »moeder! ik heb immers vader op zijn sterfbed be»loofd, mijnen broeder lief te zullen hebben, en zou »ik hem nu zoo aan zijn lot overlaten, zonder eens »naar hem om te zien, ook dit ware immers niet broe»derlijk!" Diep troffen mij deze woorden; zij kwamen mij voor, een verwijt te bevatten, dat ik, uwe moeder, u minder liefde toedroeg, mij minder aan uw lot liet gelegen zijn, dan hij, uw jongere broeder. Doch geen gebeek aan liefde voor u, maar de door tijdsomstandigheden gevoegtvaardigde vrees, ook mijnen tweeden zoon te verliezen, had mij huiverig gemaakt, aan zijn verzoek toe te geven. Intusschen het denkbeeld zelve, hinderde mij, was mij onverdragelijk. Ook meende ik met den wensch van mijnen overleden echtgenoot strijdig te zullen handelen, indien ik mijnen EDGARD weêrhield, de belofte aan zijn' stervenden vader gedaan, volgens de inspraak van zijn eigen, van broederliefde gloeijend hart, te vervullen. En deze beide bewegredenen waren het, die mij konden doen besluiten, aan den wensch van uwen broeder eindelijk toe te geven. Hij vertrok. Wat ik sedert geleden heb, laat zich slechts gevoelen, niet beschrijven, en ik wil daaraan ook niet

meer herdenken, dan om den goeden God te loven en te danken, dat Hij mij na veel rampa en lijden, tot de gelukkigste der moeders heeft gemaakt. — Maar gij mijn GODFROI!" vervolgde zij na eene korte pauze, want het vele spreken, en de aandoeningen daardoor wederom bij haar opgewekt, scheen de nog zwakke vrouw, eenigzins vermoeid te hebben, »verhaal mij, hoe kwaamt gij in de gevangenis, want alleen dit, en dat gij van wege de trouwe broederliefde van EDGARD ontslagen en op vrije voeten gesteld zijt, is mij bekend en heb ik reeds gisteren van u vernomen. (1)

»Dit kan ik u in weinige woorden zeggen, lieve moeder!" zeide GODFROI, »onze kompagnie door een' dapperen officier aangevoerd hield, niettegenstaande

(1) De jeugdige lezer gelieve hier en over het algemeen wel in het oog te houden dat onze beide broeders in het zuiden van *Frankrijk* geboren, ook in de levendige geaardheid, hunnen landaard over het geheel eigen, deelden, en dat de tigchamelijke- en verstandsontwikkeling bij jonge lieden, onder die zuidelijke hemelstreek, veel vroeger plaats vindt, dan in onze noordelijke gewesten. Hetgeen hier ter opheldering moge dienen, van de anders, in overeenkomst hunner jaren, in welligt te verheven voorkomende taal en gevoelens. En zoo ook zal het u begrijpelijk worden, hoe GODFROI, nog geene vijftien jaren bereikt hebbende, reeds tot de krijgsdienst werd geroepen en zich door heldendaden heeft kunnen onderscheiden.

de bestormers gedurig versterkt, of door versche benden vervangen werden, nog moedig stand, hoewel reeds velen van de onzen gesneuveld, of door ontvangen zware wonden buiten gevecht gesteld waren. Doch dewijl wij nog voor het behoudt der vrije vest streden en de bestormers de spits boden, was de vijand reeds, zonder dat wij zulks wisten, van eene andere zijde de stad binnengedrongen. Wij bemerkten zulks eerst toen eene sterke bende republikeinen ons in den rug en van ter zijde naderde en bijna te gelijktijdig onder een woest geschreeuw: de stad is ons! leve de republiek en het Fransche volk! den aanval doed. Nu van alle kanten in het naauw gebragt, was er aan geen terugtrekken, noch wijken te denken, ons bleef geene andere keus over, dan ons over te geven, of ons leven zoo duur mogelijk te verkoopen, en met de wapenen in de vuist te sneven. Tot dit laatste besloten wij. De meeste mijner makkers zag ik aan mijne zijde vallen, ik begeerde geen ander lot dan het hunne en wierp mij ten laatste, bijna alleen overgebleven zijnde, te midden der vijandelijke drommen."

»O mijn zoon!" riep thans GERTRUDE nog huiverende bij het gevaar dat haar geliefd kind omgeven had. »En gij dacht op dien oogenblik, dat gij uw jeugdig leven zoo roekeloos veil gaaft, niet eenmaal aan mij, uwe, indien God u niet op eene wonderdadige wijze gespaard had, thans troosteloze moeder?"

»Lieve moeder," hernam GODEFROI, hare hand op zijne borst leggende, »voelt gij hoe snel en warm dit hart klopt."

»Ja, mijn kind."

»Nu, ook te midden van den strijd klopte dit hart slechts voor u, en mijne gedachten waren bij u."

»Ik wil u gelooven, mijn GODEFROI. Maar hoe kondet gij dan uw mij zoo dierbaar leven, dus roekeloos in de waagschaal stellen?"

»Dewijl ik geene keus had moeder. Het was mij bekend dat bij de republikeinen geene genade te wachten was, en het kwam mij voor, dat het u minder smartelijk zou zijn te vernemen, dat uw zoon op het bed van eer gesneuveld was, dan hem, door deze onmenschen, naar het schavot te zien slepen."

»Zoo onmenschelijk waren zij echter niet; want immers, en hier voor zij God gedankt, gij leeft nog en zijt mij weder gegeven, mijn zoon!"

»Dit heb ik," hernam GODEFROI, »alleen aan de zelfopofferende liefde van mijnen broeder te danken. Hoor slechts verder lieve moeder. Te vergeefs zocht ik den dood. Door eenen slag mij met de kolf van een geweer toegebragt, zonk ik bedwelmd neder. Weder bijkomende bevond ik mij in de gevangenis."

»En uwe wond?"

»Was van geen aanbelang, door mijn kasket be-

schermd, had de slag mij slechts bedwelmd, zonder verdere gevolgen na te laten, dan eenige drukking in het hoofd. Den volgenden dag werd ik voor den raad van Commissarissen gebragt, en, daar ik met de wapenen in de hand gevat was, met andere mijner medeburgers, ter dood verweezen."

»Zoo zou men u dan toch hebben doen sterven? Hu, die wreedaars! — Maar gij waart immers nog onder de jaren door de wet vereischt?"

»Dit heb ik ook in gebragt, maar men lachte met de door mij aangevoerde reden. En, hetzij dat men zulks slechts als een voorgeven van mijne zijde beschouwde, en de moeite niet wilde nemen daarna onderzoek te doen; of wel dat lieden, naar burgerbloed dorstende, de inspraak van hun hart en wraakzucht, meer gehoorzaam waren dan de wet, die mijne vrijspraak vorderde; wat hiervan ook waar zij, mijn dood bleef vastgesteld, en ik werd uit mijn cachot, naar de gevangenis der ter dood verweezenen in de straat *Lafroid* overgebragt. Binnen drie dagen zou mijn vonnis voltrokken worden."

»Ach, mijn zoon! welke moet uw zielsangst geweest zijn, bij het vreeselijk vooruitzigt, uw nog zoo jeugdig en hoopvol leven, op eene zoo beklagenswaardige wijze, te moeten eindigen."

»Het is waar, moeder. Hoewel overtuigd van mijne onschuld, en dat ik slechts om het volbrengen der, mij

door het voeig stadhuewind opgelegde, verpligting, mijnen Koning en het lieve Vaderland te dienen, zou moeten sterven, zoo was echter het denkbeeld, door de handen van den beul, mijn leven te zullen eindigen, mij smartelijker dan de dood zelve. Dikwijls wenschte ik met mijne makkers, op het slagveld eenen eer- en roemvollen dood gevonden te hebben. Een andere bejaarde gevangene, die hetzelfde lot met mij zou moeten deelen, door vragen, de voornaamste oorzaak van mijne toenmalige moedeloosheid, namelijk de vrees voor de schande welke mijnen naam zou aankleven, vernomen hebbende, was hieromtrent echter van een verstandiger gevoelen en zijne toespraak ten dien aanzien, gaf mij eene wezenlijke vertroosting. »Mijn zoon!" sprak hij, »want zoo wil ik u, aangezien mijne reeds hooge jaren en uwe jeugd, liefst noemen. Is het slechts de vrees voor schande, en niet de verschrikking des doods, welke u angstvallig maakt, zoo verontrust u daaromtrent niet. Indien wij om eene misdaad het schavot moesten beklimmen, zulks zou ons tot schande verstrekken, maar nu wij hieromtrent een vrij geweten hebben, kan het ons geene oneer zijn, door de hand des beuls te sterven. De schande ligt niet in de soort van dood, welke men ondergaat, noch kan de brave zijne eer ontrooven; maar de ware schande, en waarvoor de mensch zich wachten moet, ligt in het kwaad, dat men heeft be-

dreven. En geloof mij, niet altoos kan, noch zal ons ongelukkig Vaderland, door den thans onwoelenden geesel van wanorde en onregt geteisterd worden, eenmaal zal voor hetzelve een schooner dag, de dag van herstelling, der thans door losbandige booswichten vertrapte, maatschappelijke regten, wederom aanbreken. En een regtvaardiger nageslacht, zal alsdan de door ons geleden dood, niet eens, maar onze beulen tot schande aanrekenen, ja! men zal ons vereeren als martelaars, die voor eene regtvaardige en goede zaak, voor Koning en Vaderland, hun hoofd hebben verloren! Zoo," vervolgde GODFROI, »sprak de waardige grijsaard, en zijne woorden waren voor mijne smart een heelende balsem. Met kalme bedaardheid en onderwerping aan Gods wil, zou ik thans het schavot hebben kunnen betreden, en zelfs stervende met den frischen blik der onschuld, mijne regters en beulen beschaamd hebben. Slechts één scherpe angel stak en kwelde mij nog."

»En deze angel was?"

»De gedachte aan u, lieve moeder! vervolgde GODFROI, hare hand, welke hij gevat hield, met teeder kinderlijk gevoel aan zijne lippen brengende. »Het denkbeeld, dat ik u, krank zijnde, had achtergelaten, dit was het, dat mij de grootste droefheid en smart veroorzaakte."

»Ja, ja!" riep RICARD, die eindelijk, van zelve ontwaakt

zijnde, was opgestaan, en bij het binnenkomen dit laatste gezegde van GODFROI mede had aangehoord, »dus waren zijne, mij voor altoos onvergetelijke woorden: »Ga »heen, broeder! en vertroost onze goede moeder. Ach! »niets veroorzaakt mij meer droefheid en smart, dan »dat ik haar krank heb achtergelaten; maar zeg haar »nog niet, dat ik moet sterven." — O!" vervolgde de lieve knaap, terwijl hij met de eene hand die zijner moeder vatte, welke hij aan zijne lippen bragt en kuste, en de andere hand minzaam aan zijnen broeder toestak »hij u, lieve moeder! waren slechts zijne gedachten. Slechts voor u, niet om zich zelven en den hem dreigenden wreeden dood, toonde hij bezorgdheid."

»Gij zegt wel, broeder!" hernam GODFROI, »maar hoe ken ik ook aan mij zelven denken, daar ik wist, dat onze goede moeder zoo ziek was. En wat zou er van u, en van onze lieve kleine zus zijn geworden, indien eens de droevige tijding van mijnen dood ook haar met kommer in het graf had doen dalen, en aan u ontrukt had. Gij zoudt dan onder het opzigt van vreemden hebben moeten achterblijven, en ook dit denkbeeld was het, dat mijne smart nog verzwaarde. Gij kunt dus denken, lieve broeder! hoe groot en onuitsprekelijk mijn hart leed, toen ik door de tralien van mijn gevangenhok oor- en ooggetuige was, van uwe aan wanhoop grenzende smart, en ik moest aanzien,

dat een dier onmenschen u mishandelde en met geweld wegdroeg. Waarheen men u bragt, wist ik toen niet; maar mijne liefde voor u deed mij het ergste vreezen. Ik slaakte eenen gil van woede, en vatte de traliën aan, of ik dezelve had willen uitrukken. Mijne medegevangenen meenden, dat ik van smart krankzinnig was geworden, en in waarheid, er scheelde toen ook weinig aan. Ik brulde, gelijk eene leeuwin, welke men hare jongen ontrukt heeft, maar helaas! ik bezat geene leeuwenkracht, anders zou ik de traliën van het hok verbroken, en mij met de woede der razernij op uwe beulen geworpen hebben. Thans moest ik mij vergenoegen, hen mijne gehalde vuist door de traliën toe te steken. Ha!" vervolgde GODEFROI, met al het vuur zijner levendige ziel, »men spotte met mijne magteloze woede, en — nooit heb ik iemand, zelfs hen, die ik voor mijne ergste vijanden hield, eenig kwaad toegewenscht; maar toen, mijn toorn en verontwaardiging waren grenzenloos; het scheelde weinig, of ik had de, het kwaad straffende en wrekende, hand Gods over deze onmenschen ingeroepen!"

»Arme GODEFROI!" sprak de teeder gevoelige EDGARD, terwijl zijne oogen in tranen zwommen, »wat heb ik u doen lijden."

»Gij mij doen lijden, mijn allerliefste broeder!" sprak GODEFROI van zijne drift plotseling tot een verteederend gevoel overslaande, terwijl hij het knaapje in zijne armen sloot en diens tranen wegkuste. »Neen zij, die u mishandelden deden mij lijden; gij, gij waart slechts op mijne redding bedacht."

»En wat dacht gij wel, lieve broeder!" sprak thans EDGARD, weder bedaard zijnde, »toen men u uit de gevangenis kwam halen; hadt gij geen voorgevoel van hetgeen u bij den Commissaris wachtte?"

»Neen, ik meende aanvankelijk dat men de uitvoering van mijn doodvonnis wilde verroegen, en mij kwam halen om ter strafplaats te gaan. Eerst toen men mij de voetboeijen afnam en vrij en ongebonden, hoewel tusschen eene sterke wacht, van daar vervoerde, wist ik niet meer wat te moeten denken. Maar," vervolgde hij met geestdrift, »van het groote geluk, mij door u bij den Commissaris voorbereid en verworven, had ik niet het minste denkbeeld, voor dat ik u in deze mijne armen hield gekneld, en die Heer, wiens hart, door uwe teedere, getrouwe broederliefde getroffen, zich voor het gevoel der menschelijkheid scheen ontsloten te hebben, mijne vrijspraak uitbragt en tot ons zeide: »gaat naar uwe moeder, en weest zulke goede zonen, als gij goede broeders zijt. — En deze zijne woorden, welke onuitwischbaar in dit hart staan gegriffelt, lieve moeder! vervolgde hij nederknielende en hare hand op zijne borst liggende, »mogen zij eens in den volsten zin verwezenlijkt worden."

»Ja mogen zij dit,« herhaalde EDGARD zich nevens zijnen broeder bij hare sponde op de knieën werpende.

»Hier aan twijfel ik niet, mijne lieve kinderen!« sprak deze thans zoo gelukkige moeder met diep gevoel, »want zulke liefdevolle broeders, het is onmogelijk dat zij ook geene brave en liefdevolle zonen zouden zijn!

Zij had regt geoordeeld. Ook in verderen leeftijd waren en bleven GODEFROI en EDGARD toonbeelden van broederlijke eendragt en liefde. Slechts een punt was er waaromtrent zij om den voorrang wedijverden, namelijk om hunner moeder de meeste liefdeblijken te bewijzen. Maar nooit is het openbaar en bealist geworden, wie der broeders in dezen zoo edelen wedstrijd de overwinning heeft mogen wegdragen, waarnaar beiden streefden, zonder die voor zichzelven te begeeren, want ware liefde, en de hunne was beproefd en zuiver bevonden, als in vuur gelouterd goud, kent de wangunst niet; zij wenscht slechts gelukkigen te maken, zonder daarbij op eigen voordeel te zien. En gelijk zij zich door broederliefde beroemd hadden gemaakt, zoo werden zij zulks ook als edele zonen. Met regt mogt dus GERTRUDE, gelijk men meermalen uit haren mond gehoord heeft, zeggen en betuigen: »gelukkig de moeder, welke zulke zonen heeft.«

INHOUD.

Blad.

I. Een braaf huisgezin 1
II. De recruut. 6
III. De jeugdige held. 12
IV. De laatste zegen van eenen vader 16
V. Moederlijke angst en broederlijke liefde. . 22
VI. De zwarte kelder 28
VII. De ontmoeting bij den commissaris. 34
VIII. Wanhoop en uitkomst. 38
IX. Goede broeders zijn ook edele zonen. . . . 43

HET PATRIJSENNESTJE

EN DRIE ANDERE VERHAALTJES.

In 32e. formaat met twee lieve gekleurde plaatjes in karton

Prijs 45 Cent.

DE GEVAARLIJKE TOGT,

MET GOEDEN UITSLAG BEKROOND.

In 32e. formaat met twee lieve gekleurde plaatjes in karton

Prijs 45 Cent.

HENDRIK,

DE ZESJARIGE GELEERDE.

In 32e. formaat met twee lieve gekleurde plaatjes in karton

Prijs 45 Cent.

DRIE KLEINE VERHALEN

VOOR LIEVE KINDEREN.

In 32e. formaat met twee lieve gekleurde plaatjes in karton.

Prijs 45 Cent.